

**IZJAVA UDELEŽENCEV
SREČANJA SLOVENSКИH MLADINSКИH
PISATELJEV OKO BESEDE 2004***

Izjave in trditve društva *Pobuda za šolo po meri človeka* ob izboru knjig za domače branje, bralno značko, tekmovanje za Cankarjevo priznanje in maturitetni esej, so nas presenetile. Društvo namreč kritizira izbor in meni, da bi morali starši soodločati, kakšne knjige naj berejo njihovi otroci v šolskih in obšolskih dejavnostih. Kot primer problematične literature za osnovnošolce so izpostavili deli *Princeska z napako* Janje Vidmar (prav ta knjiga je dobila večernico, nagrado za najboljšo slovensko mladinsko literarno delo, in mednarodno nagrado besede brez meja) in *Cimre* Maje Novak, ki sta v preteklih dveh letih predstavljali temeljno gradivo za osnovnošolske udeležence tekmovanja za Cankarjevo priznanje, v letošnjem tematskem sklopu za maturo pa je po njihovem mnenju neprimerno delo *Menuet za kitaro* Vitomila Zupana, klasika slovenske pisane besede.

Udeleženci srečanja Oko besede v Murski Soboti smo pisatelji, ki ustvarjamo za otroke in mladino, teoretiki mladinske književnosti, uredniki mladinskih revij in založniških programov, učitelji in knjižničarji, ki nam nikakor ni vseeno, kaj se dogaja z leposlovjem za otroke in mladino. Ob zahtevah društva *Pobuda za šolo po meri človeka*, ki se vrstijo v medijih, prepoznavamo **težnje po ponovni tabuizaciji nekaterih tem v leposlovju in po stigmatizaciji nekaterih avtorjev**, kar je v demokratični družbi nesprejemljivo. Odločno zagovarjamo stališče, da imajo pisatelji pravico do pisateljske svobode, strokovnjaki pa dolžnost avtonomno izbirati literarna dela v okviru programov za javne šole.

Sodobna slovenska mladinska književnost je nedvomno kakovostna, raznolika v tematiki in odprta za kulturne, identitetne in druge izzive, ki jih pred mladega človeka postavlja doba multiplih vrednot. Ravno pouk književnosti najbolj nazorno sooča različne vrednostne, kulturne in druge modele, kar spodbuja mlade k poglobljenemu razmisleku, lastnemu opredeljevanju in strpnosti. Izgovor, da mladi bralci temu niso dorasli, je preprosto podcenjujoč.

V Murski Soboti 12. 11. 2004

*Udeleženci srečanja slovenskih
mladinskih pisateljev Oko besede 2004*

POZIV STARŠEM IN UČITELJEM

1. Vsako literarno delo pušča takšne ali drugačne sledi pri mladem bralcu, še posebej, če prebranega niso sposobni zares

čustveno predelati in ovrednotiti. Zato preprosto ni mogoče obiti morebitnih vzgojnih učinkov priporočenega ali obveznega čtiva v šoli. Tako tudi ni možno stati togo na stališču, da je vzgojni vidik

* Udeleženci srečanja Oko besede so se na simpozijški debati odzvali na javni poziv staršem in učiteljem, ki ga je podpisalo društvo *Pobuda za šolo po meri človeka*. Za osvrtilitev problematike, ki je spodbudila kar nekaj polemičnih zapisov in okroglo mizo na TV, objavljamo tudi poziv društva in odgovora dveh strokovnjakov, ki sta veliko svoje ustvarjalne energije namenila prenovi šolskih programov oz. poučevanju književnosti.

»zunajliterarni kriterij« ali pa, da pomeni vsaka raba literature za vzgojne namene njeno zlorabo.

2. Društvo meni, da ni nobene razvojno-psihološke nuje priporočati učencem in dijakom ali jih celo siliti k branju literarnih sestavkov oziroma knjig, ki niso primerni njihovi starosti in psihološki ter čustveni zrelosti.

3. Društvo meni, da je treba v javni šoli bolj kot do sedaj priznati staršem pravico do vzgoje njihovih otrok v skladu z njihovim svetovnim, življenjskim in verskim nazorom ter vrednotami.

4. Zato Društvo predlaga in poziva:

Pri izboru priporočljivega ali obveznega čtiva je potrebno v prihodnje bolj upoštevati razvojno-psihološke in pedagoške vidike ter morebitne vzgojne učinke.

Zato želimo opozoriti strokovno javnost, naj v svojih odločitvah upoštevajo vse tiste starše in njihove otroke-dijake, ki jim ni vseeno, o čem razpravljajo in kaj vrednotijo in interpretirajo na maturitetnem eseju.

Namesto enega samega obveznega literarnega dela za maturo je treba ponuditi dijakom več tematsko različnih besedil, izbor pa prepustiti njim in njihovim staršem.

Pozivamo starše, da bolj budno spremljajo, kaj berejo njihovi otroci, učiteljem pa priporočamo, naj v naboru priporočene literature izbirajo več takih literarnih del, ki bodo učencu in dijaku pomagali odraščati v bolj zrele, odgovorne in srečne osebnosti. Prepričani smo, da je to skupna želja vseh, ki imamo mlade radi, zato od stroke, učiteljev-praktikov in staršev pričakujemo pripravljenost na dialog in sodelovanje.

Stališče Društva

Pobuda za šolo po meri človeka do izbora knjig za domače branje, bralno značko, Cankarjevo priznanje in maturitetni esej

NA GRMADO Z NJIMI!

Ob prispevku Izbor branja z napako (*Delo*, 22. 10. 2004) se čutim tako rekoč izzvanega, da o knjigi, ki je bila v njem označena kot sporna, spregovorim kot literarni zgodovinar in tudi kot nekdanji predsednik strokovne komisije za večernico. Ta komisija je namreč za leto 1998 ugledno literarno nagrado časopisne hiše Večer podelila prav knjigi *Princeska z napako* Janje Vidmar, delu, ki da je po mnenju Društva pobuda za šolo po meri človeka problematično, saj da Slovence prikazuje predvsem kot ksenofobe, učitelje pa kot usekane. Vendar ni namen tega mojega razmišljanja, pa tudi prostora (žal) ni za to, da bi podrobno razpravljali o resnični temi besedila, o njeni kompleksnosti in pretresljivosti: o sodobnem barbarstvu našega krasnega časa, o pregnanih in ponizanih, odrinjenosti in nasilju. In tudi ni smiselno, da bi podrobno predstavljali člane strokovne žirije, ki je delo nagradila – kdo bi utegnil zamahniti z roko in reči: Ah, tudi ta komisija je (bila) pod vplivom tiste in take in ene same Ideologije, tiste *ne naše*, saj veste ... In strokovni razlogi, ko gre za *našo stvar*, ne odtehtajo novih idejnih vrlin, zato niso nič pomembni – kot ni pomembno niti mnenje Slavističnega društva in drugih strokovnih komisij. – A glej si ga no: kakšno čudovito naključje! *Princeska z napako* je pozlačena tudi z zelo ugledno tujo nagrado Parole senza frontiere (Besede brez meja). Tej menda ne bodo oporekali strokovnosti in ideološkosti, ali pač? Nagrado je knjiga prejela na mednarodnem natečaju s tematiko spodbujanja sožitja, strpnosti in miru med narodi. Strpnosti? Sožitja? Miru? Koliko vsega tega veje iz besed cenjenega društva? Koliko razumevanja za pisateljsko svobodo, po kateri lahko pisatelj slika tudi noč, da bi srce zakoprnelo po čisti luči – kot bi rekel Ivan Cankar, na katerega tekmovanju je bila tema tudi imenitna knjiga Janje Vidmar. In temne teme so,